

Experiències

Premis Llanterna Digital

Autors

Joanjo Ardanuy
Secretaria de Política Lingüística

Conxita Navarro
Consorti per a la Normalització Lingüística

Salomé Ribes
Servei Lingüístic de la Universitat de Lleida

Rosa Segura
Serveis Territorials de Salut

Rosa Gasia
Serveis Territorials de Justícia

Carne Moncasí
Serveis Territorials d'Educació

Fina Cabiscol
Escola Oficial d'Idiomes de Lleida

Carne Sangrà
Servei Lingüístic de CCOO de les Terres de Lleida

L'article exposa l'experiència dels premis Llanterna Digital. S'hi aborden els orígens, les raons, les especificitats del certamen i les perspectives de futur entre d'altres aspectes.

«Els premis Llanterna Digital volen contribuir al foment de l'ús del català i de l'occità, i a la promoció de la creació audiovisual en aquestes llengües per mitjà de curtmetratges. S'adrecen a les comunitats lingüístiques catalana i occitana d'arreu del món.»

Aquesta és la declaració de principis que figura als fullets en què es fan públiques les bases d'aquests premis, que enguany arriben a la tercera edició.

D'on surt, aquesta història?

L'origen dels premis Llanterna Digital cal buscar-lo en la constitució de la Coordinadora de Serveis Lingüístics de Lleida, al final del 2004. En aquell moment, a instàncies del secretari de Política Lingüística, es va posar en funcionament aquest espai de relació de representants dels diferents organismes que treballen per la llengua catalana, a Lleida, sota la forma del que coneixem, en un sentit ampli, com a servei lingüístic.

Des del primer moment, aquesta coordinadora compta amb la participació de la Secretaria de Política Lingüística; del Consorci per a la Normalització Lingüística – Centre de Normalització Lingüística de Lleida; dels serveis territorials de Justícia, Salut i Educació; de la Universitat de Lleida; de l'Escola Oficial d'Idiomes de Lleida, i de Comissions Obreres de les Terres de Lleida.

Després d'unes primeres actuacions de treball en comú, que serveixen per anar creant una dinàmica de treball cooperatiu, arribem a l'any 2007, en què es formula el primer gran projecte de treball compartit: uns premis de curtmetratges en català i occità.

Per quins set sous?

Quin sentit té un nou premi de curtmetratges? La resposta a aquesta qüestió és complexa i cal anar-la a buscar a l'etern debat sobre el cinema català, el cinema en català, la seva presència social i, en definitiva, la creació cultural en la nostra llengua.

La Secretaria de Política Lingüística ja fa anys que treballa per promoure'n la creació i la presència a les sales d'exhibició. El Departament d'Educació també fa anys que treballa per incorporar les noves tecnologies a les aules. El Servei Lingüístic de la Universitat de Lleida, l'any 2006, havia convocat un premi de fotografia de temàtica lingüística i pensava fer el salt al vídeo. En definitiva,

des de diferents institucions es constatava la importància del llenguatge audiovisual com a vehicle d'expressió en una determinada llengua.

A més, l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, a l'article 6.5 estableix que «la llengua occitana, denominada aranès a l'Aran, és la llengua pròpia d'aquest territori i és oficial a Catalunya, d'acord amb el que estableixen aquest Estatut i les lleis de normalització lingüística», la qual cosa ens planteja nous reptes, no només a l'Aran, sinó a tot el país.

Una consideració important: català i occità al mateix nivell. No hi ha premis en català i premis en occità. L'ús d'una o altra llengua, en qualsevol de les seves modalitats, és absolutament indiferent. La idea, doncs, va ser convocar uns premis que contribuïssin a fomentar l'ús del català i de l'occità en el món audiovisual, a partir de la creació de curtsmetratges en qualsevol d'aquestes dues llengües indistintament. Així de senzill.

De fet, la tecnologia actual, els dispositius digitals d'enregistrament de vídeo (des dels telèfons mòbils fins a les càmeres més professionals), les eines d'edició digital (qualsevol ordinador personal domèstic) i els programes que permeten el tractament de la imatge, la major part de lliure distribució, fan molt fàcil crear productes audiovisuals. No cal anar gaire enrere en el temps per valorar les grans possibilitats que ens ofereixen aquests formats respecte als enregistraments analògics de vídeo, de molt difícil edició.

Rara avis

El panorama de festivals i premis cinematogràfics en general, i de curtsmetratges en particular, als diferents territoris de parla catalana o occitana és enormement divers i obert a tota mena de sensibilitats i objectius: cinema de muntanya, independent, gai i lèsbic, llatinoamericà, de curtsmetratges enregistrats amb mòbil, de temàtica social, de cinema negre, de terror... de tot el que vulgueu i una mica més. I ja va bé que així sigui; al capdavall, la varietat és riquesa per a qualsevol societat intel·ligent.

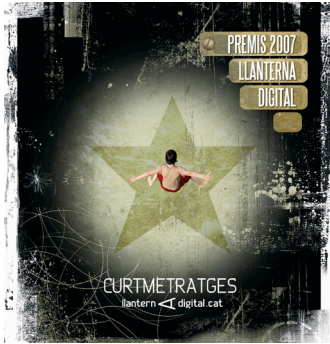
Tanmateix, el factor «llengua» acostuma a no ser-hi present explícitament. Enlloc, llevat d'alguns certàmens en territoris d'administració francesa, on podem trobar, en casos força excepcionals, val a dir-ho, un apartat per a les produccions en occità o, directament, en *autres langues*.

En el cas dels territoris de parla catalana, no s'hi troben gaires referències a la llengua de les obres, si bé tampoc no acostuma a haver-hi limitacions («*Ja només aquesta ens faltaria!*», com deia Lluís Llach).

Davant d'aquest panorama (us proposem l'entretinguda ocupació d'anar llegint les bases dels diferents certàmens, si voleu passar una estona de lleure alternatiu), limitar la llengua de les creacions a català i occità esdevé una proposta tan exòtica com atractiva, si més no per a nosaltres. Com afirma un bon amic d'aquests premis, si ens ho treballem una mica, aviat tindrem els premis de cinema occità més importants del món. Per aconseguir-ho en català, caldria treballar-ho molt més des d'altres àmbits.

El cert és que una convocatòria que limita la llengua de les obres a català i occità, en el cas del cinema, és una convocatòria estranya. I molt més sorprenentment estranya, val a dir, si la comparem amb premis de literatura, per exemple, en què la variable «llengua» acostuma a ser-hi ben present.

I és que, no hi ha dubte, el món de la creació audiovisual en general, i del cinema en particular, és diferent. I a casa nostra, déu n'hi do, si n'és, de diferent.

El nom de la cosa

El nom no fa la cosa, però cada cosa necessita un nom, i aquesta no és una qüestió menor.

Teníem la idea. Sabíem a on volíem arribar. Ara calia batejar la criatura. Calia posar un nom als premis.

Aquest procés no va ser fàcil. Noms i noms, propostes i més propostes, fins que es va arribar a la denominació final: Llanterna Digital.

La intenció del nom és evident: la voluntat d'unir la fascinació, la màgia, de les primeres manifestacions del que coneixem com a precinema, la llanterna màgica, amb la tecnologia que fa possible que ens tornem a fascinar, ara amb la simplicitat amb què podem crear, amb què podem «fer cinema», la tecnologia digital.

El nom va tenir ben aviat una bona acollida allà on el presentàvem, i ben aviat es va veure complementat amb una imatge gràfica, amb un logotip, disseny de les professionals d'Estudi NiX, i amb un domini a Internet:

llantern digital.cat

Fil a l'agulla

Tenim la idea, tenim el nom i tenim la imatge. És el moment de convertir aquest projecte en una convocatòria real. Anem a pams:

1. Destinataris: tots els membres de les dues comunitats lingüístiques d'arreu del món. La tecnologia digital, Internet, el CD i el DVD com a suports faciliten la circulació dels curtmétratges a un cost mínim. Per tant, no té sentit limitar la proposta a cap espai geogràfic. Val a dir que també hem promocionat els premis, sense gaire èxit de moment, tot sigui dit, a Second Life, aquest univers virtual que, tot i que no sembla que passi pels seus millors moments, compta amb una important comunitat catalanoparlant.

2. Col·laboradors: la Coordinadora de Serveis Lingüístics necessitava socis per a aquest projecte. A més, no tenia gaire sentit fer una convocatòria sense comptar amb la implicació del sector privat, especialment del més vinculat al cinema. D'aquesta manera, l'Obra Social "la Caixa", Lleida Televisió, Espai Funatic, Circuit Urgellenc i Cinemes Guiu s'incorporen al projecte des del primer moment. També s'hi sumen els Serveis Territorials de Cultura i Mitjans de Comunicació, l'Ajuntament de Lleida, a través de l'Institut Municipal d'Acció Cultural, i el Conselh Generau d'Aran i la Diputació de Lleida, aquestes dues institucions a partir de la segona edició.

3. Categories: les comunitats lingüístiques catalana i occitana, així, sense més, constitueixen un univers massa heterogeni per als nostres premis. Per aquest motiu, ens vam plantejar que calia establir tres categories diferents, amb destinataris diferents i amb objectius diferents. En primer lloc, els centres educatius (el primer any només d'educació secundària, i de primària i secundària a partir del segon), en què qui participa és el mateix centre, liderat per un professor o professora i amb un equip d'alumnes responsable del curt. En segon lloc, la categoria universitària (de la Universitat de Lleida, el primer any, i en general a partir de la segona edició). Finalment, la categoria oberta, en la qual té cabuda tothom.

4. Característiques de les obres: tots els treballs s'han de presentar en format digital, sense cap altre requisit tècnic que un mínim de qualitat que en permeti una correcta visualització. De tota manera, el tret més característic dels curtmetratges és la durada, ja que s'hi estableix un màxim de 3 minuts per a totes les categories, i també de 60 segons en la categoria oberta. Aquest aspecte va ser un dels més debatuts en el seu moment, ja que formalment un curtmetratge és tota obra que no arribi a 60 minuts. En el nostre cas, vam voler plantejar el repte d'atreure obres molt breus com a element diferenciador de la resta de certàmens similars, juntament amb el tema lingüístic. Val a dir que ni la presentació amb el títol de l'obra, ni els crèdits finals (elements d'edició obligatoris, tots dos, per evitar una possible «youtubització» dels premis) no computen en la durada total del curt.

5. Premis. I és que no hi ha concurs si no hi ha premis. Des del primer moment hi ha dues premisses clares: els premis han de ser en metàl·lic, i el premi de la categoria de centres educatius no pot ser econòmic. A partir d'aquí s'estableix una dotació econòmica per als premis de les categories oberta i universitària; i un altre, consistent en una càmera de vídeo o un lot de productes audiovisuals equivalent, per al centre guanyador, més un lot d'obsequis per a les persones que participen en l'elaboració del curt. També s'estableix un premi atorgat per votació popular (incentivar la participació activa del públic ens sembla fonamental) a través del web llanternadigital.cat, que és una obra de creació d'un o una artista de Lleida facilitada pels Serveis Territorials de Cultura i Mitjans de Comunicació.

6. Jurat. I és que per atorgar els premis, cal un jurat. La composició del jurat busca l'equilibri entre persones vinculades directament al món del cinema i de la producció audiovisual, però també de la llengua, així com una clara representativitat dels organismes i empreses organitzadors i col·laboradors. Aquesta idea es concreta en un jurat en què hi ha representació de la Secretaria de Política Lingüística, del Consorci per a la Normalització Lingüística, dels Serveis Territorials d'Educació i de Cultura i Mitjans de Comunicació, de l'Ajuntament de Lleida, de la Universitat de Lleida, de Lleida TV i del Conselh Generau d'Aran. Remarquem que només els dos primers estan professionalment vinculats al món de la llengua, mentre que la resta ocupen llocs relacionats amb el cinema, la comunicació i la cultura audiovisual. La presidència d'honor del jurat es deixa a les mans del conegut crític de cinema Àlex Gorina.

Acció!

Arriba l'hora de la veritat, la primera edició dels premis. Deu obres admeses a concurs, vuit en català i dues en occità (una en aranès i l'altra arribada de l'Occitània Granda), i un veredicte del jurat que va deixar desert un dels premis i va atorgar una menció especial a una de les obres, un fet no previst a les bases, però tampoc prohibit expressament. L'absoluta independència del jurat respecte a l'organització es feia més que evident, un fet que ens alegra profundament.

Superada la primera gran prova: la convocatòria havia tingut resposta. Calia avaluar detingudament l'experiència, modificar el que fos necessari i posar en marxa una segona edició.

Amb petites modificacions en les categories i modalitats de les obres i en el calendari, buscant la coincidència amb l'any escolar en la tercera edició, arrenquen els premis Llanterna Digital 2008. Setze obres a concurs, en aquesta ocasió totes en català, i una incipient presència a Facebook.

Aquesta segona edició té, a més, una característica important: Lleida TV, els dies anteriors a l'acte de lliurament dels premis, emet els programes *Llanterna Digital* per donar a conèixer les obres que

opten a premi i les persones que hi ha al darrere, que així tenen l'oportunitat de comentar les seves creacions i fer-nos-les encara més properes. També s'emet un programa especial amb l'acte de lliurament de premis.

La família creix

Hem comentat que en la primera edició dels premis vam comptar amb una obra feta a l'*Occitània Granda*. Doncs, a més, vam poder conèixer el director d'aquella obra, ja que va assistir al lliurament de premis, tot i que no en va rebre cap.

D'aquesta trobada va sortir la voluntat d'establir alguna mena de col·laboració entre els premis Llanterna Digital i el festival Résistances, de Foix, ja que aquest jove director, Stéphane Valentin, n'és un dels responsables. Aquesta voluntat es va formalitzar el dia 7 de juliol de 2008 mitjançant la signatura d'un acord de col·laboració mútua. El van signar el delegat del Govern a Lleida, Sr. Miquel Pueyo, en representació de la

Coordinadora de Serveis Lingüístics de Lleida, i Mn. Patrick Pagano, de Regard Nomade, entitat organitzadora de Résistances.

El resultat tangible d'aquest acord de col·laboració va ser, d'una banda, la disposició de Regard Nomade a projectar les obres guardonades amb els premis Llanterna Digital en el marc de Résistances, i en la col·laboració, mitjançant la cessió d'obres, en la posada en marxa de la 1a Mòstra de Cinemà Occitan Llanterna Digital, que es va poder veure a Lleida els dies 28 i 29 d'octubre de 2008.

Però aquest acord no va ser l'únic. Més endavant en van venir altres de similars, amb major o menor grau de formalitat, però tant o més efectius, amb el certamen cinematogràfic Lo Cercacurts, de Montornès de Segarra, les entitats Chabarra d'Oc i Musiquetes.cat, l'associació Escambiar, o el festival Le Midi en Images, de Saint Gervasy.

I ara, què més?

Ara mateix, en el moment d'escriure aquest article, som en ple termini de presentació d'obres per a la tercera edició dels premis. Encara és aviat per saber quantes obres rebrem, d'on vindran, quina qualitat tindran..., però hi ha un seguit d'indicadors que ens fan ser força optimistes sobre el futur dels premis Llanterna Digital:

1. Des de la creació del grup Llanterna Digital a Facebook, al final del maig del 2008, hem aconseguit arribar a un bon nombre de persones directament vinculades al cinema en català, uns dels principals destinataris de la modalitat oberta. Aquesta afirmació es veu ratificada pel fet que des del final d'octubre del 2008, en què es va fer pública la tercera edició dels premis, fins a mitjan febrer, moment en què es redacta aquest article, s'han rebut 1.605 visites a llanternadigital.cat. El 14,52 % de visites hi arriben a través de Facebook. Un percentatge gairebé idèntic al que prové del cercador Google, el 14,20 %, i només per darrere de les entrades directes a l'adreça web, que constitueixen el 26,60 % de les visites.
2. Continuem amb la procedència dels visitants del web llanternadigital.cat: cal remarcar el 8,54 % d'entrades provinents del web del Festival Baumann, de Barcelona. Percentualment, la

quarta via d'accés. Al darrere, les visites que arriben de les pàgines de la Generalitat, sobretot Xtec, de Vilaweb.cat, de la Universitat de Lleida i del Consorci per a la Normalització Lingüística, entre moltes altres.

3. Pel que fa a temps de permanència mitjana en el web, els accessos provinents de Google són els que més temps hi passen (gairebé 4 minuts de mitjana), seguits dels directes a llantenadigital.cat (gairebé 3 minuts de mitjana), i els que procedeixen del Festival Baumann (2 minuts i mig) i de Facebook (gairebé 2 minuts). En qualsevol cas, la mitjana de temps que passen al web dels premis les persones que el visiten és de 2 minuts i 21 segons, amb una mitjana de més de 3 pàgines per visita, uns valors prou acceptables. Unes mitjanes més que suficients per conèixer la proposta i baixar-ne les bases, els fulls d'inscripció i tot el que calgui.

4. Si mirem la procedència de les persones que visiten el web, i cal no oblidar que els premis volen arribar arreu del món, els resultats també conviden a un cert optimisme: el major percentatge de visites prové de Catalunya (75,20 % si mirem només el Principat, i 80,18 % si hi afegim el País Valencià i les Balears), seguit d'Espanya (7,41 %), de França (4,72 %) i, amb percentatges menors, Itàlia (sobretot de les valls alpines de parla occitana), Tunísia, Veneçuela, Estats Units i Alemanya; i podríem seguir fins a un total de 28 països.

5. Si analitzem aquestes dades de procedència més detalladament, tenim sorpreses com ara que, pel que fa al conjunt de l'Estat espanyol, la meitat de visites provenen de Barcelona (50 %), més del doble que de Lleida (23,82 %). A continuació se situa Madrid, amb un 5,19 % de visites, que supera de molt les provinents de Girona (2,34 %), València (2,27 %), Tarragona (2,20 %) i Sabadell (2,06 %). No deixa de ser sorprenent que Madrid o València se situïn per davant d'altres capitals catalanes, excepció feta de Girona, tot i que per un escàs marge, un fet que podem atribuir a l'impacte de la difusió a través de Facebook i llistes de distribució pròpies, molt superior, pel que sembla, a la promoció per canals més pròpiament institucionals.

6. El cas de l'Estat francès també presenta dades curioses, com ara que les localitats d'on provenen més visites són Tolosa de Llenguadoc (16,45 %) i Montpeller (15,18 %), un fet previsible per raons idiomàtiques òbvies, seguides de París (10,12 %), per davant de Perpinyà (8,86 %), Nimes (7,54 %) i altres localitats occitanes. Una bona presència a tot Occitània és fonamental, en qualsevol cas.

Un altre motiu d'optimisme per al futur són els contactes que hem pogut establir, arran de la 1a Mostra de Cinemà Occitan Llanterna Digital, amb entitats i persones directament vinculades a la producció audiovisual occitana que no han dubtat a col·laborar amb obres de producció pròpia per a la segona edició de la Mostra, a més de manifestar-nos la seva voluntat de prendre part, també, en els premis Llanterna Digital. Caldrà esperar a veure què hi arriba, finalment.

Quo vadis?

Consolidar una proposta com la que presentem i aconseguir que formi part del panorama de premis i festivals cinematogràfics del país no és una feina ni fàcil ni immediata, i calen unes quantes edicions per aconseguir-ho. De tota manera, les expectatives que tenim no són pas negatives.

Si concretem una mica més, els objectius de futur que ens plantegem són els següents:

1. Consolidar els premis com una oferta permanent en l'àmbit educatiu que permeti treballar el llenguatge cinematogràfic, en català o en occità, des de la perspectiva de la creació; des d'una perspectiva, per tant, activa i no de consum audiovisual passiu.

2. Oferir a la comunitat universitària un canal per mostrar les seves creacions en un entorn ampli, molt especialment als estudiants i professionals vinculats a estudis de comunicació i creació audiovisual, i per fer-ho en català o en occità.
3. Promoure, entre tots els membres de les comunitats lingüístiques catalana i occitana arreu del món, l'expressió en la seva llengua, mitjançant petits curtmetratges, amb nivells de qualitat i de professionalitat cada cop més grans, tot incorporant-hi els creadors i les creadores habituals.
4. Crear un canal de connexió i de comunicació permanent entre els membres de les dues comunitats lingüístiques, a través de la utilització d'Internet i de les xarxes socials en què aquestes comunitats ja hi són presents, a partir d'una proposta comuna i oberta a tothom.
5. Promoure una reflexió sobre el paper de la llengua des d'un lema diferent en cada edició, i plasmar-la en una petita obra audiovisual.

Aprofundint una mica més en aquesta darrera idea, comentarem, ni que sigui molt per sobre, les propostes que hem fet en aquestes tres edicions dels premis:

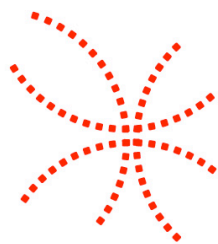
- 2007: «Com ens veiem, com ens veuen». Una invitació a reflectir en els curts la diversitat social i cultural de la societat catalana.
- 2008: «Un món que parla». Una proposta que s'emmarca en la declaració de 2008 com a Any Internacional de les Llengües per part de la UNESCO, i que ens permet insistir en el nostre principi d'arribar arreu on hi hagi parlants de català o d'occità.
- 2009: «Amb paraules que m'agraden». La proposta d'enguany és plantejar una reflexió, des d'una perspectiva individual, personal, sobre l'ús de la llengua pròpia, aquella en què hom se sent còmode.

Com podem veure, tres propostes ben diferents, però articulades al voltant de la reflexió sobre la llengua.

Sota el mateix cel

A més de fer grans els premis, també volem articular propostes complementàries que ajudin a aconseguir els nostres objectius. En aquest sentit, ara com ara, hi ha dues realitats remarcables:

1. Els programes de Lleida TV *Llanterna Digital*. Una de les nostres prioritats és facilitar l'accés del màxim nombre de persones a les obres presentades a concurs. Els premis són importants, però el que vol qualsevol creador és que la seva obra sigui coneguda. Així, la difusió televisiva (i molt més amb la perspectiva imminent de la TDT) se'ns mostra com un element de promoció important, d'una banda, i com un producte cultural de promoció de les llengües catalana i occitana entre el gran públic, sota la mateixa denominació de *Llanterna Digital*, d'una altra.
2. La Mostra de Cinemà Occitan *Llanterna Digital*. Aquesta proposta que tot just ha vist la llum vol difondre la creació audiovisual en occità a Catalunya. I és que si els premis *Llanterna Digital* incorporen l'occità com a llengua de creació, és interessant complementar-los amb una mostra de la producció que s'està fent en aquesta llengua i a la qual és molt difícil accedir per circuits convencionals.

**MÒSTRA
DE CINEMÀ OCCITAN**

llantern < digital

En resum: Llanterna Digital és ja un premi de curtmetratges, un programa de televisió i una mostra de cinema fet en occità, a més d'un domini a Internet i un grup a Facebook.

Però per sobre de tot, Llanterna Digital és un projecte nascut de la tenacitat d'un grup de professionals de la llengua que, amb molta més il·lusió que mitjans, intentem obrir noves vies d'incorporació de persones a l'ús del català a través d'una participació activa, lúdica i creativa.

No està gens malament si tenim en compte que fa tot just tres anys que vam iniciar el projecte, però no en tenim prou. No volem que n'hi hagi prou, amb això, perquè la promoció de la llengua reclama molt més. Ara, el més important és aconseguir una difusió òptima d'aquestes iniciatives. La resta, n'estem segurs, arribarà.